Xahaaraa fi salaata nama rakkoo fincaanii fi dhiigaa qabuuï»¿

Description

Gaafii: Coccobni fincaanii akka narraa bahuu natti dhagahama. Waaâ€™ee salaataa ilaalchisee nan gaafadhe. â€œWaqtii salaata hundaaf wuduâ€™adhuu hanga feete salaati. Waqtiin salaataa biraa yoo seene wuduâ€™aa haarawa wuduâ€™adhuâ€• jedhame. Gaafin kiyya kana: Waqtiin salaataa seenun dura wuduâ€™achuun naaf hayyamama? Fakkeenyaf Masjiida keessatti salaata jamaâ€™aa dhaqqabachuuf. Yeroo manaa bahe iddoo jireenyaa irraa fagoo taâ€™u, wuduâ€™a salaata waqtiin isaa gaheen salaatu nan dandaâ€™aa? Yoo suni hin hayyamamiin, uffata jalaa qulqulleessuu fi wuduâ€™a godhee salaatuf maal gochuu qabaa? Wuduâ€™a tokkoon salaata dheeraa kan akka Ishaaâ€™i ergasii taraawii salaatu nan dandaâ€™a? Jazakumullahu kheyranâ€¦

Jechoota Ijoo (Key Words): **Istihaada**â€“ dhiiga heeydi (laguu) kan hin taane fi sababa dhibeetin ykn wanta biraatin dubartii keessaa kan dhangalaâ€™uudha. **Jamâ€™i-** salaata lamaan waqtii tokko keessatti walitti fidanii salaatu.

Deebiwwan:
Alhamdulillah

1 â€“ Nama wanti najisa taâ€™e qaama isaa keessaa yeroo hundaa bahuu fi itti fufaa taâ€™e, kan akka nama fincaan irraa coccobuu fi qilleensi gara taaâ€™atiin (dhuufun) yeroo hundaa irraa bahu taâ€™e, waqtii salaataa hundaaf ni wuduâ€™ata. Wuduâ€™a isaa kanaan hanga waqtiin salaataa biraa seenu hanga fedhee salaata fardii fi sunnaa ni salaata.

Sababni isaas, Sahiih al-Bukhaari fi Muslim keessatti Aaâ€™ishaan Ergamaa Rabbii (SAW) irraa akkana jechuun waan gabaaftefi: Faaximah bint Abi Hubeysh gara Ergamaa Rabbii (SAW) dhufuun akkana jette, â€œAni dubartii istihaadan (dhiiga laguu hin taanen) rakkachaa jiruudha. Gonkumaa kanarraa qulqullaaâ€™u hin dandeenye. Salaata haa dhiisu sila?â€• Ergamaan Rabbiis (SAW) ni jedhan, â€œ **Lakki, hin dhiisin. Suni dhiiga hidda keessaa yaaâ€™udha, dhiiga heeydi miti. Yommuu heeydin kee dhufu salaata dhiisi. Yommuu yeroon heeydi dhumu immoo dhiiga ofirraa dhiqii salaata salaati. Ergasii hanga yeroon sun (yeroon heeydi) dhufutti salaata hundaaf wuduâ€™adhu salaati.** â€œ Sahih al-Bukhari 228

Aalimman biratti murtiin nama fincaan isaa tooâ€™achuu hin dandeenye akka murtii dubartii dhiiga heydii hin taanen (istihaadan) rakkattuun wal fakkaata.

Garuu fincaan waqtiin salaataa osoo hin tariin isarraa kan citu yoo taâ€™ee fi waqtiin suni of qulqulleessu fi salaatuf isa kan gahu yoo taâ€™e, salaata hanga sanii tursiisu qaba. (Fakkeenyaf, salaata Asrii keessa fincaan isarraa kan cocobuu yoo taâ€™e, hanga fincaan isarraa dhaabbatu salaata tursiisu dandaâ€™a. Garuu hanga aduun seentu qofa tursiisu dandaâ€™a.)

Sheykh Ibn Useeymiin (Rabbiin rahmata isaaf haa godhuu) akkana jedha:

Namni fincaan isarra coccobuu haala lama qaba. Isaaniis:
1ffaaâ€“ Yeroo hundaa coccobuu kan itti fufuu fi hin dhaabbanne, xiqqoma qaraxiixi fincaanii keessatti yommuu walitti qabamu kan bahu yoo taâ€™e, namni kuni yeroo waqtiin salaataa seene ni wuduâ€™ata, wayiin qaama saalaa isaa ni haguuga. Ergasii ni salaata, wanti bahu homaa isa hin miidhu. (Kana jechuun fincaan yommuu bahu gara uffata ykn gara qaama biraatti akka hin facaane qaama saalaa isaa wayiin haguuga ykn jabeessa. Ergasii wuduâ€™ate salaata. yommuu salaatu wanti qaama keessaa bahee haguuggi san irra buâ€™u homaa isa hin godhu.)

2ffaa- Erga fincaaâ€™e booda daqiiqa kudhaniif ykn daqiiqa kudha shaniif fincaan coccobuu kan dhaabbatu yoo taâ€™e, namni kuni hanga coccobni fincaani dhaabbatu ni eega. Ergasii wuduâ€™ate salaata, osoo salaanni jamaâ€™aa isa darbeeyyu.â€• (Asâ€™ilatul baabil maftuuh gaafi 17, lakk.67)

Hayyoonni (Aalimonni) xaaharaa dubartii istihaadan rakkattuu fi namoota akka ishii ilaalchise wal dhabbii yaadaa (kilaaafa) qabu- yeroo waqtiin salaataa xumuramu ykn waqtiin salaata itti aanu jalqabu xahaaraan ykn wuduâ€™unni ni badaa? Fakkeenyaf, dubartiin salaata fajriif wuduâ€™a godhatte, wuduâ€™a kanaan salaata Duhaa ykn salaataa iidaa salaatu dandeessi moo hin dandeessu?

Waqtiin fajrii bahuun (xumuramuun), wuduâ€™uni ishii ni bada warri jedhan, sanarraa ishii ni dhoowwu. Sababni isaas, aduun waan baatef xahaaran ishii dhumatee jira jedhu.

Waqtiin itti aanu seenun (jalqabamuun) wuduâ€™unni ishii ni bada warri jedhan, wuduâ€™a fajriitiin salaata Duhaa fi iidaa akka salaattu ni hayyamuuf. Sababni isaas, hanga waqtiin salaata zuhrii gahuu wuduâ€™unni ishii kan turuudha jedhu. â€œ Ilaalchi armaan olii mazhaba Imaamu Ahmadi fi kan birooti **(*al-Insaaf*, 1/378; *al-Mawsuuâ€™ah al-Fiqhiyyah*, 3/212)**

Karaan nagahaa salaata Duhaa fi iidaaf wuduâ€™a haarawa wuduâ€™achutu ishiif wayya. Haala kanaan sheykh ibn Useeymiin (Rabbiin rahmata isaaf haa godhu) fatwaa kenne.

2â€“ Wanta armaan olii irratti hundaaâ€™e waqtiin seenun (gahuun) dura salaataf wuduâ€™achuun siif hin taâ€™u. Sababni isaas, wuduâ€™uni kee yommuu waqtiin haarofti seenu ni bada.

Garuu tuqaan asitti kaasu barbaannu, hukmiin (murtiin) armaan olii kuni nama najaasan qaamaa saalaa keessaa bahuu itti fufaa taâ€™eefi. Haa taâ€™uu malee, namni fincaan irraa coccobuu wuduâ€™ate ergasii hanga waqtiin salaataa itti aanu homtu kan isa keessaa hin baane yoo taâ€™e, wuduâ€™a gochuun isa hin barbaachisu. Wuduâ€™unni jalqabaa guutudha.

Dubbiin aalimmanii â€œ**Salaata hundaaf haa wuduâ€™atu**â€• kan jedhu, yoo waa isa keessaa bahaniif taâ€™a. (Gara taaâ€™a fi qaama saalaatiin homaa yoo isa/ishii keessaa hin bahin lamuu wuduâ€™achuun isa/ishii hin barbaachisu.)

Rawdal Murabbi (fuula 57) keessatti Al-Bahuuti akkana jedha:

Dubartiin istihaadan rakkattuu fi namoonni fincaan coccobuun rakkatan ykn dhangalaâ€™oon qaqalâ€™an yeroo waaâ€™ee fedhii saalaa yaadan nama keessaa yaaâ€™u ykn qilleensa gara

taaâ€™atiin bahuun rakkatan, yoo waa isaan irraa bahan, waqtiin salaata hundaa yommuu gahu wuduâ€™a gochuu qabu. Hanga yeroon suni turutti salaata fardii fi naafilaa (sunnaah) salaatu dandaâ€™u. Yoo homaa hin bahin, wuduâ€™a gochuun isaan irra hin jiru.â€•

Sheyku Ibn Useymiin akkana jedha: â€œDubartii istihaada qabduuf yoo waa ishii irraa bahan, salaata hundaaf wuduâ€™achuun ishii irra jira. Yoo homaa ishii irraa hin bahin wuduâ€™a jalqabaa irra turti.â€• ***Al-Sharh al-Mumtiâ€™*, 1/438.**

3- Yoo mana irraa fagaattee fi waqtiin seenun wuduâ€™unni kee yoo bade, ergasii salaata salaatu yoo barbaadde, qaama saalaa erga dhiqxee fi akka fincaan gara biraatti hin facaane hanga dandaâ€™ameen wayiin erga jabeessite booda wuduâ€™atte salaatu dandeessa.

Uffata jalaa (paanti) dhiiqun ykn miicun qulqulleessu dandeessa. Uffata qulqulluu of waliin baadhattee deemtuun osoo salaataf adda baaste, silaa suni siif irra salphaadha. Garuu uffata kee dhiquun yookiin jijjirachuun garmalee kan sitti ulfaatu yoo taâ€™e, haaluma irra jirtuun salaati.

Sheykh ibn Baaz (Rabbiin rahmata isaaf haa godhuu) akkana jedha:
Namni dhukkubsatan coccobuu fincaanii isa qunnamee fi walâ€™aansan hin fayyine, salaata hundaaf yommuu waqtiin seenu wuduâ€™achuu qaba. Wanta qaama isaa tuqe ni dhiqa. Yoo isarratti garmalee hin ulfaatin uffata qulqulluu biraa salaataf adda haa godhu. Yoo san gochuu dadhabe, irra darbamaaf. Sababni isaas, Rabbiin akkana waan jedheef: â€œ**Rabbiin laafinna isiniif fedha, isin irratti ulfaatinna hin fedhu.**â€• (suuratu al-baqarah 2:185). Ergamaan Rabbiis (SAW) akkana jedhan: **Ajaja wayii yommuu isin ajaju, isa irraa hanga dandeessan hojjadhaa.â€•** Garuu qaama isaa irra yookiin uffata isaa irra yookiin iddoo itti salaatutti fincaan akka hin babalâ€™anne (hin facaane) of eeggannoo gochuun isarra jira.â€• ***Fataawa Islamiyyah*, 1/192**

Salaata hundaaf wuduâ€™a gochuu fi uffata miicun yoo sitti ulfaate, salaata zuhrii fi Asrii walitti fiduun bakka tokkotti salaatu ni dandeessa. Wuduâ€™a tokkoon waqtii isaan lamaanii keessaa waqtii tokko keessatti salaatu dandeessa. Haaluma kanaan salaata maghribaa fi ishaaâ€™i walitti fidu (jamâ€™i gochuu) dandeessa. (Yommuu salaata waqtii tokko keessatti walitti fiddee salaattu, salaata hundaa rakaâ€™aa isaa guutte salaatta. Fkn, salaata zuhrii fi Asri bakka tokkotti yommuu salaattu, lamaan isaanitu afur afur salaatta. Lamaan isaaniif ni iqaamta. Salaata zuhrii iqaamte rakaâ€™a 4 erga salaatte booda, Asriis iqaamte rakaâ€™a 4 salaatta.)

Sheykul Islaam ibn Taymiyyah Majmuuâ€™al Fataawa (24/14) keessatti akkana jedhe:
Namoonni dhukkubsatan yookiin dubartoonni istihaadan rakkatan salaata jamâ€™i gochuu dandaâ€™u.

Sheyk ibn Useeymiin *al-Sharh al-Mumtiâ€™*, 4/559 keessatti akkana jedha:

â€œDubartii istihaada qabduuf salaata zuhrii fi Asrii, salaata maghriibaa fi ishaaâ€™i walitti fiddee (jamâ€™i gootee) salaatu dandeessi. Salaata hundaaf wuduâ€™a gochuun waan ishii irratti ulfaatuf.â€•

4â€“ Wuduâ€™a ishaaâ€™itiin salaata taraawi salaatu dandeessa, osoo salaanni taraawi hanga halkan qixxee booda tureeyyu. **Sheykh ibn Useymiin akkana jedhamuun gaafatame**:

Dubartiin istihaada qabdu wuduâ€™a ishaaâ€™itiin qiyaamu layl salaatu dandeessi, salaanni kuni halkan qixxee kan xumuramu yoo taâ€™e?â€•

Innis akkana jechuun deebise: â€œGaafin kuni gaafi kilaafa (wal dhabbii) qabuudha. Aalimman gariin yoo halkan qixxeen dhume wuduâ€™a haaromsuun ishii irra jira jedhu. Gariin immoo wuduâ€™a haaromsuun ishii irra hin jiru jedhan. Kuni ilaalcha sirrii taâ€™eedha.â€• ***Fataawa al-xahaarah*, fuula 286**
Rabbiin hundarra beeka

Guduunfaa
âœ•Istihaada jechuun dhiiga heeydi (laguu) irra adda taâ€™ee fi kan sababa dhibeetin ykn wanta biraatin dubartii keessaa yeroo baayâ€™eef dhangalaâ€™uudha.
âœ•Sababa dhibeetin namni tokko fincaan isaa qabachuu dadhabuun yeroo hundaa isa keessaa coccobuu dandaâ€™a.
âœ•Murtiin dubartii istihaada qabduu fi nama fincaan keessaa coccobuu wal fakkaata.
âœ•Dhiigni ykn fincaan ishii/isa keessaa coccobuu kan itti fufu yoo taâ€™e, salaata hundaaf wuduâ€™a godha/gooti. Akka fincaan ykn dhiigni hin facaanef qaama saalaa isaa/ishii wayiin ni haguugdi ykn jabeessiti.
âœ•Erga fincaaâ€™e booda daqiiqa kudhaniif ykn daqiiqaa kudha shaniif fincaan coccobuu kan dhaabbatu yoo taâ€™e, namni kuni hanga coccobni fincaanii dhaabbatu ni eega. Ergasii wuduâ€™ate salaata.
âœ•Yoo hin coccobinii fi homtu gara taaâ€™atii fi qaama saalatin yoo hin bahin, wuduâ€™a lamuu gochuun hin barbaachisu. Wuduâ€™a jalqabaatin salaata itti aanu salaatu dandaâ€™a/dandeessi.
âœ•Namni tokko mana irraa fagaate osoo jiruu wanti akkanaa isa yoo qunname, bakka uffata ykn qaama isaa fincaan tuqe ni dhiqa. Garuu kana irra, uffata qulqulluu of waliin yoo deemen isaaf salphata. Haa taâ€™u malee, uffata miicun ykn jijjirachuun garmalee yoo itti ulfaate, haaluma irra jiruun salaatu dandaâ€™a.
âœ•Yeroo hundaa dhiigni ykn fincaan dhangalaâ€™uun wuduâ€™achuu fi uffata miicuuf kan isa/ishii rakkisu yoo taâ€™e, salaata Zuhrii fi Asrii, salaata maghriibaa fi ishaaâ€™i walitti fiduun (jamâ€™i gochuun) salaatu dandaâ€™a /dandeessi.
âœ•Jamâ€™i yommuu godhu waqtii lamaan keessaa tokko keessatti rakaâ€™aa guute salaata. Fakkeenyaf, salaata Zuhrii fi Asrii walitti fidu (jamâ€™i gochuu) yoo barbaade, waqtii salaata zuhritti ykn waqtii asriitti, rakaâ€™a afur afur godhee salaata. Salaata maghribaa fi ishaaâ€™is, waqtii magribaatti ykn waqtii ishaaâ€™itti, magriiba rakaâ€™a 3, ishaaâ€™i immoo rakaâ€™a 4 godhee salaata. Salaata hundaaf ni iqaama.

Madda: Arabic: https://islamqa.info/ar/39494
English: https://islamqa.info/en/39494
Itti-gaafatamaan fatwaa kanaa Shekh Muhammad Saalih Munajjid
Gara Afaan Oromootti kan hiike www.sammubani.com

Date Created
September 2, 2018
Author
admin